

Episoda v polním špitále

„Vzpomeň na svou přísahu, zkáza tobě hrozí...“

H. A. Marschner, „Der Vampyr“.

V x-tém polním špitále nedaleko Kovelu v roce 1915 v čísle jedenáctém leželi těžce ranění důstojníci ruské armády, očekávající s touhou den, kdy budou odvezeni v blízkost matičky bělokamenné Moskvy nebo přímo do ní. Vyl večer, smutný večer, déšť šlehal monotonní písni na okna, a vzduch přetopené světnice těžce tížil prsa raněných hrdinů, jimž krev, rozvířená přepětím nervů minulými hrůzami, nedala spáti. S horečně otevřenýma očima v neurčito, přestrašné nervy letmo vnímaly slova jednorukého poručíka, který dokončoval vyprávění o svém zranění: „... a potom povel k útoku! Nemohu si již dobře ani představití onu chvíli... řed námi byl lesík se hřbitovem, obsazený austriackým vojskem. Vyrázili jsme, tisknouce každý křečovitě pušku s bodákem k tělu, co se dělo dále, přestaly mé smysly vnímati. Pamatuji se je, že jsem řval ze všech sil „Ulá, ulá“ a hnál se vpřed. Okolo mne padali mrtví vojáci mé roty, však nové a nové osily vyplňovaly naše řady v nervosním hrčení kulometů. Doběhli jsme hřbitova, ochraptěl jsem, ale v duši slyšel jsem chropot svého já: „Ulá!“ Země se chvěla pod doady těžkých granátů, a temný dým počal se rozšiřovati širou nivou. U zlomených a výbuchy zpřerážených křížů klesnův na rozmetený hrob, zřel jsem ještě prchající austriackou pěchotu, načež jsem pozbyl vědomí. Naše vojsko dobylo hřbitova, a mně utrhł granát ruku...“ Dokončil, nastalo ticho, po všední příhodě. „Nuž, kdo nám ještě něco poví: ozval se starý šedovousí plukovník. Michal Alexandrovič, kapitán jízdní carské gardy s lebkou napolo rozseknutou od „rudých ďáblů“, jak se totiž zvali maďarští honvédští husaři pro věčnou ironii dějin, pozvedl se na lůžku a vyplivnův chuchvalec ssedlé krve ujal se slova: „Nevím, zda jdo z vás, pánové, znal kapitána Orlova, konečně na tom nezáleží. Jsa příslušníkem jízdy, zůstal v kasárnách svéhi pluku, z dob mírové grrnisony ve vladimiru Volyňské. Zotavoval se tam z poranění, jež utrpěl v šarvátce s kízdními polskými legionáři, a mimo to byl neustále pronásledován děsnou vidinou, která se datovala od doby, kdy v potyčce předních hlídek jedinou ranou uťal hlavu polskému hulánovi. Od té doby nemohl býti sám z večera ve svém pokoji. Jakmile se totiž chystal ulehnutí, vířel od svého lože kutáleti se směrem ke dveřím uťatou hlavu hulánovu. Vidina tato opakovala se každodenně. Byli jsme upřímními kmarády kapitánovými a proto jsme se usnesli na tom, že podnikneme vše, abychom ho zbavili tohoto příšerného zjevu. Po dlouhých poradách usnesli jsme se na následujícím plánu: Dali jsme zhotoviti voskovou hlavu, dle podoby té, kterou Orlov nám jedenkrátě popsal, a večer, prve nežli kapitán přijde domů, měl se jeden ze sluhů ukrýti za záclonu a v okamžiku, jakmile usedne Orlov na lůžko, měl sluha vykultiti voskovou hlavu, nečež jsme my měli vstoupiti a přesvědčiti orlova, že to byl toliko pošetilý žert, který jsme mu provedli, a že tudíž od toho večera jest navždy zbaven své vidiny. Jak bylo umluveno, tak bylo i provedeno. Přiblížil se kritický večer. Byli jsme dlouho s kapitánem pohromadě a hráli jsme karty. Kaitán měl výbornou náladu, a doufali jsme v nejlepší výsledek. Rozloučivše se šli jsme čekat přede dveře jeho pokoje, kde jsme tiše čekali příhodné chvíle. Slyšeli jsme, jak odložil stejnokroj a usedl na postel, jak zaskřípala. Zaslechli jsme kutáleti se lebku, a současně rozlehl se pronikavý výkřik děsu a šíleného strachu: „Bože, dnes jsou zde dvě lebky!“ Co mám ještě poznamenati k tomu, stačí snad, že kapitán Orlov zešílel a za nedlouho potom zemřel.“ Michal Alexandrovič skončil, a v jeho očích třpytily se slzy, ostatní prohlíželi mlčky před sebe. „Moc sugesce a pevnost víry jest neomezená,“ přerušil ticho těžce raněný praporčík Vasil. „Do jaké míry holoubku,“ zasmál se plukovník, „chčeš snad na nás provésti nějaký pokus, na příklad učiniti se

neviditelným?“ pokračoval v žertu, aby zaplašil chmurno náladu. „Kdbych nebyl upoután na lůžko, usnadnil bych Vasilovi celý pokus tím, že bych zhasl.“ „Jen se smějte, kapitáne. Ostatně jsem neřekl ani slova o tom, že se chci učiniti neviditelným, ač jsem o možnosti toho četl.“ Důstojníci se hlasitě rozesmáli, „Vypravuj, vypravuj, co a kde jsi četl!“ „Pojednání, které vám budu vyprávěti, četl jsem ve staré francouzské knize „Les Clavicules de Salomon,“ jíž jsem si vypůjčil od známého, který se obíral studiem starých věd a který ji koupil před válkou asi za osmdesát franků v Paříži.“ „To jest hezká sumička za takový brak.“ „Nepřerušuj, Michale Alexandroviči, nebo se ničeho nedovíme,“ pravil plukovník a podotkl: „ostatně nepochybujeme, že ty bys byl za ony peníze trávil příjemný večer s pařížskými devčátky.“ „Mluvíte mi z duše, plukovníku!“ „Záliba je různá, pánové,“ pokračoval Vasil: „můj známý zase nelitoval peněz za podobné předměty. Nuže, v oné francouzské knize jsem četl, že chce-li kdo se učiniti neviditelným, musí, nejlépe v měsíci lednu, v den a hodinu Saturna, vymodelovati ze žlutého vosku podobu člověka. V touž hodinu jest zapotřebí zmocniti se někde v kostnici lebky, která se musí později vrátiti, na tuto pak a na hlavu voskové figurky vyryje se magický zvláštní charakter. Dále jest nutno na kousek kůže rosničky napsati krví jinou průpověď, načež se zmíněná figurka zavěsí na lidském vlasu o půlnoci v jeskyni, kde se okouří kadidlem a za pronášení slov modlitby přesně předepsané. Pak se zaobalí do žabí kůže a uschová do krabičky ze smrkového dřeva, která se za kope do půdy jeskyně. Chce-li zasvěcenec býti neviditelným, vykope onu figurku a vsune ji pod šat na levou stranu prsou a pronese tuto formuli, kterou jsem si náhodou zapamatoval: „Přijď ke mně a nikdy mne neopuštěj, nechť se octnu kdekoliv!“ Od toho okamžiku stává se neviditelným.“ „Amen,“ dodal s pathosem kapitán Alexandrovič. „To je povedená báhorka!“ „Proč báhorka? Mág pevně věří v moc účinku předpisu vyzařuje takové množství síly, že stává se hypnotisérem davu, kterému stane se neviditelným, dokud sám mág suggestivní svoji sílu nezruší, což v tomto případě nastane tenkrát, odloží-li voskovou figurku opět v jeskyni.“ „Věříte tomu, plukovníku?“ otázal se jeden z opodál ležících důstojníků. Plukovník však neodpověděl, ale obrátil se napolo na svém lůžku směrem k místu, kde ležel praporčík: „Přiznávám se, že jsem se nikdy o magii a podobné skryté vědy nezajímal, ostatně neměl jsem k tomu ani příležitost, a nejsi-li unaven, vasile, pověz nám něco z magie, o kterou, jak pozorujeme, jsi se zajímal, nebo zažil-lis něco podobného rázu?“ „Zažil jsem mnoho, pane plukovníku, ba příliš mnoho, ale věřte, pánové, při hrůze ohně děl a při dešti olova, ani ve vlnách otravných plynů, kdy jsme počítali minuty, jak dlouho vydrží naše maska ochranná, a ani později na operačním stole nepocítil jsem takové hrůzy, jako za dob před válkou, kdy jsem se octl v ovzduší magie. To co vám budu vyprávěti, bylo dosud tajemstvím, které po léta tížilo mé nitro, ostatně nyní osoba, které se to týká, jest asi již mrtvá, a já..., mé dny jsou těž sečteny...“ a záporně mávl rukou ke slovům těšících ho druhů „ne, jest to marno, mně již není pomoci. Ale poslyšte: Studoval jsem střední školu v městě v údolí řeky Volhy, jehož jméno, dovoluji, zamlčím. V poslední třídě přistoupil k nám jinoch rodem z Tirkestanu, odkudsi z chivské školy. Byl vysoký, štíhlý, pružné ostavy, aristokraticky jemných rukou i nohou, jeho hladká tvář mdlé pleti slučovala indický půvab se vznešeností turkeštinskou, prostě krasavec, který mohl býti vzorem zůrci sochy Apollona Belvederského. Ač byl zámožný jako pohádkový princ, nehledal přátel a nemaje příbuzenstva, žil sám. Byl vážný, a poněvadž nezúčastňoval se nikterak našich zábav, slul mezi námi podivínem. Již v ústrojí byl nápadný, neboť nikdy nenosil studentské blůzy ani čapky, ale stále tmavý oblek západoevropského střihu. Tmavohnědé vlasy odrážely zintenzivně mdlou pleť obličej, ze kterého zářily afghanským žářem šedozelené oči, jejichž pronikavý pohled bylo velice nepadno snést. Ale nebudu vás unavovati rozvláčením líčením, byl to zkrátka neobyčejný jinoch. Veselá kopa naší třídy, když se vracívala v noci z oblíbené studentské čajovny, potkávala jej zamyšleného v temném parku chrámovém, kde, zahalen, v široký černý plášť, činil dojem samého satana, vyčkávajícího své propadlé

oběti. A ku podivu, nikdo z těch veselých druhů, vzdálených přece každé vážné neb pověrečné myšlenky a bázně, neodvážil se jej oslovit.

Později vyprávělo se však, že jeden spolužák se s ním nepohodl pro cosi, a téhož večera došel domů krvácející v obličej, nevěda z jaké příčiny. Pamatoval si toliko, že když šel opuštěným parkem, který se rozkládal kol velechrámu, byl zastřen okamžik zvláštní jakousi zelenavou párou a zároveň ucítil palčivou bolest v očích, a počal krvácti v obličej.

Druhý den hleděl se usmířiti se svým soupeřem, který se jenom ďábelsky ušklíbl.

Nevěřil jsem těmto povídačkám, jako mnozí jiní, a přičítal jsem tento případ pouhé náhodě, cizího studenta pokládal jsem potom za výstředního ztřeštěnce, který se hleděl učiniti podobným reku některého francouzského románu.

Vlastní moje příhoda mne přesvědčila o jiném, a já přistoupím konečně po svém dlouhém úvodu k věci samé, ač vám to bylo nutno pověděti, abyste pochopili věc samu.

Byl pozdní večer, těžký vzduch, nabitý elektřinou blížící se první letní bouře, byl těžko dýchatelný. Hodlal jsem navštívit jednoho ze svých přátel. Katedrála mého rodného města, pravý to stavitelský klenot byzantského slohu, vypínala se na smrtelné skále, opodál městského obvodu, na jejímž lesnatém úpatí šumí řeka Volha. Po této skalině vede příkrá stezka, koryto to jakési odvodňovací stoky, a touto cestou bylo možno dosáhnouti, sice ne právě pohodlné, ale brzy a bez obtěžování zvědavými zraky židovské čtvrti dolního města, kde bydlil můj druh. Černé, prudce plující mraky zakryly měsíc a nastalo dosti značné temno, když jsem kráčet parkem katedrály, jehož koruny stromů počaly se chvěti mocnými nárazy větru, a již též prvé kapky deště osvěžily několik dní již vyprahlou zemi.

Chvilí jsem váhal nerozhodnut, ale potom pohvizduje si svoji oblíbenou píseň: „Ticho po pěšině, ticho v šíř i dál...“ nastoupil jsem v prudkém již lijáku svoji pouť skalním korytem. Bylo to tentokráte obtížné, kameny byly kluzké a vichřice i tma znemožňovaly dobrý rozhled... Veskrz promoklý octl jsem se v polovici cesty, když jsem byl nucen zachytiti se větve starého akátu, neboť voda, která již prudce tekla ve značném množství korytem, podrážděla nohy a činila další cestu nemožnou. Situace, do které jsem se dostal, nebyla na prvý pohled snad nebezpečná, ale zajisté nepříjemná. Byla tma, že nebylo na krok viděti, a pouze sinavé fialové blesky ozařovaly krajinu. Obemknul jsem oběma rukama peň a poslední silou jsem se hleděl vyprostiti alespoň z dravého proudu vody, ale nohy mi ujížděly, stále po blátě a kluzkých kamenech, aniž bych měl vyhlídky na vyvážnutí ze stále zoufalejší situace, ba mohl jsem toliko očekávati, že každým okamžikem udeří blesk do stromu, který mi byl jedinou oporou. Stával jsem se nervozním, připadalo mi to hloupým nechat se zabíti nedaleko svého bytu, marně jsem se pokoušel vydrápati se po skále vzhůru. Bouře zuřila silněji a stále jen rachot hromu a hukot vody! Však klamal mne zrak či byla to fantasmie horečně pracujícího mozku? Při oslňujícím světle blesku zdálo se mi, že vidím na vyčnívajícím skalisku, asi deset kroků vzdáleném od jakéhos temného otvoru, patrně vchodu do jeskyně, kterého jsem si dříve nepovšiml, státi postavu v plášti, se založenýma rukama, s oním ďábelským úsměvem, byl to on – Turkmen!

A opět hrozná rána hromová, noha mi uklouzla, pustil jsem kmen, a hlavou padaje do řítící se kalné vody, zřel jsem ony šedozelené svítící oči. Pak jsem pocítil prudkou bolest, neboť jsem narazil hlavou na ostrý kámen, před očima zazářilo mi tisíce jiskřivých kruhů a kotoučů, až vše splynulo v hluchou tmu.

Jak dlouho trvala má mdloba, nevím, pamatuji se, že jsem procítl s obvázanou hlavou v temné místnosti ozařované slabě zelenavým plamenem malého jakéhos starodávneho kahance. Sáhl jsem si na hlavu, která mně třeštila: blouzním snad či kde jsem, co se se mnou dělo...?!

Pomalou upamatovával jsem se na osudnou onu událost. Zvedl jsem se, ale záupně jsem bolestí a klesl

bevládně na lůžko a upadl v tvrdý, bezesný spánek. Po jak dlouhé době jsem se probudil, nevím. Rozhlédl jsem se udiven kolem, nebylo tedy snem ani preludem ono blikavé zelenavé světélko a temná jizba! Zvolna jsem vstal a rozhlédl se po místnosti. „U sta hromů,“ pomyslel jsem si, „nebudeš snad prožívati nějakého romantického dobrodružství středověku?“

V duchu se mi zjevila noční postava, a nepříjemnou vzpomínkou jsem se až otřásl. Klid se však brzy vrátil, a potichu jsem začal obcházet pokojem. Stěny byly temně natřeny, celková podoba čtverce o straně pěti metrů a asi čtyř metrů výšky. Oken nebylo viděti, snad byla zazděna, vzduch těžký tlačil na prsa, neb celá místnost byla prosycena opojnou, dosti příjemnou vůní. Konečně jsem rozpoznal dveře, jichž skoro nebylo lze rozeznati od stěny. Kliky neměly, o chvíli hledání našel jsem však malou klíčovou díрку, snažil jsem se skrze ni pohlédnouti, ale nespáčil jsem nic, vedle byla tma. Bezradně jsem se rozhlížel, a tu upoutaly mou pozornost dvě veliké skříně, z nichž jedna byla zasklena, obě však byly pevně uzavřeny. V zasklené skříně jsem spatřil různé dosud nevidané přístroje všemožných tvarů, zkumavky, skleněné báně, lihové kahany, láhve plné různobarevných chemikálií, mezi kterými jsem shlédl na mne se šklebiti žlutou umrlčí lebku, několik zabitých ještěrek a hadů, což byla celkem málo příjemně roztomilá společnost!

Chtěl jsem si na tuto zajímavou sbírku posvítiti, ale jakmile jsem uchopil kahanec – zhasl.

Doplížil jsem se k lůžku, usedl a čekal s nedočkavou zvědavostí, smíšenou trochu s nevysvětlitelným pocitem jakés bázně věcí příštích, neb mne toto dobrodružství počínalo celkem bavit. Uplynulo asi deset minut, oči přivykly pozvolna již tmě, když náhle, onou dříve objevenou klíčovou dírkou pronikl zelenavý paprsek světla, obdobný světlu kahance. Zvědavost i nutno konečně vyváznouti na svobodu mi velely jednati, proto uslyšev skřípnouti ve vedlejší místnosti dveře, chtěl jsem, nežli prozradím svoji přítomnost, poznati a rozluštit celou tu záhadu. Z vedlejší místnosti ozval se šepot několika hlasů, doplížil jsem se téměř neslyšně ke dveřím a přiblížil jsem oko k otvoru...“

Praporčík dokončil tuto větu sklesl unaveně zpět na lůžko, náhle s očima rozšířenýma hrůzou zvolal: „Ne, musím to dopověděti, ať zvíte, co může ještě prožiti člověk v našem století a co páchat! Necht zbavím se již konečně tohoto tajemství, jež mne tak tíží!“

Pronášel slova trhaně, jsa polovztyčen, jako by v duchu zápasil s jakousi cizí vůlí. „Uklidni se, můžeš nám to dopověděti až zítra,“ hleděl jej uklidniti plukovník. „Ne, tíží mne to na srdci, na mozku, cítím nutnost s někým se o to sdělit... Jest mi již zase lépe...“

Oheň v kamnech zapraskal, přehlušiv venku hrozně řádící vichřici, v místnosti pocitovali všichni neklid, jako by cosi neznámého počalo působiti svým vlivem. Ze zraněných nikdo nespál, vše napjatě poslouchalo mladého vypravovatele.

„Poslyšte, holoubkové,“ vmísil se do vyprávění kapitán Alexandrovič. „Vasilovo vyprávění není právě doporučitelným lékem pro jeho i naše nervy.“

„Ať jen nám řekne, co tam viděl, a jak to skončilo,“ rozhodl plukovník.

Praporčík namáhavě se pozvedl a přidušeně jal se vypravovati:

„uprostřed vedlejší místnosti, jejíž rovnala se asi pokoji, ve kterém jsem se nalézal, a jejíž stěny byly natřeny krvavě červenou barvou a pomalovány mně neznámými zlatými a zelenými značkami, na podlaze téže barvy, v tak zvaném magickém kruhu, ohraničeném uhelným práškem a roztlučeným magnetovcem, úplně nahý, aje toliko okolo beder látku šarlatové barvy, třímaje v jedné ruce krátkou hůlku, v druhé pak dvoječný meč s černou rukovětí, v jehož čepeli, jak jsem zpozoroval, byly vyryty různé zářící magické znaky, stál můj turkeštanský kolega. Opodál stála měděná nádoba, naplněná temnou rudou tekutinou, ve které jsem s hrůzou rozpoznal krev, ze dvou pánví před magickým kruhem stojících, vycházela těžká vůně směsi kadidla, kafru, aloe, šedé ambry, styraxu a dým, který počal jeho postavu zahalovati. Poznovu zaslechl jsem nezřetelné mumlání, a ke svému děsu spatřil

jsem, kterak vzduch začal se plnit četnými fantomy nemožných podob, země počala se mi chvěti pod nohama, zachvácen jsa strachem jsem vykřikl a v šílenství vyrazil jsem dveře prokleté místnosti. Vpadl jsem dovnitř, a ihned jsem byl obklopen hustou mlhou, v hlavě jsem ucítil pronikavou bolest, obdobnou pocitu vnikání jehlových hrotů do masa, před očima jsem zřel vystupovati proti mně postavu obrovských rozměrů, když tu Turkmen máchl mečem a zvolal hromovým hlasem: „Jděte na svá místa a buďte hotovi přijíti na zavolání, vaše zášť nechť prchne odtud, mocí boha Dodekhana!“

Fantomy rázem zmizely, a já jsem stál sám jemu tváří v tvář. Rozhněvaně zasípal, metaje blesky z očí: „Šílenče, zachránil jsem ti na skále život, a ty isto vděčnosti nejenom že rušíš moje magické operace, ale sám by ses málem poznovu o svůj život připravil, Vetřel jsi se ze zvědavosti ve vyšší tajemství, chceš-li býti následků svého jednání ušetřen, opakuj po mně slova přísahy, že nikdy, co živ budeš, nikomu neprozradíš slova o všem, čeho jsi byl svědkem!“

Pod vlivem magického pohledu jeho očí opakoval jsem slova hrozné přísahy. „Pamatuj si,“ pravil hrozivě, „že, porušíš-li přísahu kdykoliv a kdekoliv, stihne tě na místě strašlivý trest, to ti přísahám já při svatém jménu Dodekhana, boha výšin pamírských!“

Mrzí mne ještě dnes, vzpomenu-li si na onu příhodu. Tenkrát jsem děsem a odporem div nepozbyl rozumu. „A konec?“ přerušil vypravěče netrpělivý kapitán Alexandrovič, s obavou pozorující jeho rozechvění. „Pohlížel jsem na Turkmena, zaražen jeho výhrůžným pohledem, on ke mně přistoupil a já ucítil jsem zápach chloroformu a když jsem nabyl vědomí, svítalo. Nalézal jsem se na témže místě jako večer, skalním korytem stékal pouhý pramének šedohnědé vody, a nedaleko ležel přeražený strom akátový. Domníval jsem se zprvu, že to vše byl jen strašný sen, ale ohled na mne přesvědčil mne o opaku. Šaty moje byly čisté a suché, a hlava, která třeštila bolestí, byla ovázána jakousi žlutavou hedvábnou látkou. Otřásl jsem se chladem i odporem. Bylo sedm hodin ráno, vzchopil jsem se a nedbaje bolestí, pádil jsem domů, kde se mne zmocnila horečka a upoutala mne na čtrnáct dní na lóže. Maturoval jsem dodatečně. O Turkmenovi jsem se dověděl, že po zkoušce vykonané s vyznamenáním ihned opustil město, nerozloučiv se s nikým, a také se mně ani nikomu jinému nepodařilo zjistiti, kterým směrem a kam se odebral. Nikdo též o něm již nezaslechl, domnívám se však, že se patrně uchýlil do pamírských nebo hinduistických hor, na úpatí neb vrchol samotné snad Mustagaty, aby byl blíže svému božstvu a jemu tam mohl svým démonickým způsobem sloužiti. V též čas vypukl na dolním městě pod kostelem požár, kterému padl za oběť menší dům, který shořel úplně. Bydlel prý v něm jakýsi starý buddhistický kněz, který při požáru zahynul. To mne upamatovalo na moji příhodu a po prohlídce spáleniště rozpoznal jsem skutečně obě místnosti svého odporného dobrodružství. Ve vřavě válečné zapomněl jsem na onu událost, ač se mi i někdy ve snu zdálo, že On sklání se ke mně se slovy, které hrozivě pronesl tenkrát: „Porušíš-li přísahu, kdykoliv a kdekoliv stihne tě na místě...“

Vtom vyskočil nemocný s lůžka a s výkřikem „Pomozte!“, ke zděšení posluchačů prchl z jizby s vytřeštěnými očima. Bylo slyšeti jakýsi zápas, hlasy, řinkot skla, temný pád, a nastalo opět ticho, jen vichřice skučela.

Přikvapily ošetřovatelky, a našly vyděšené raněné, jež nemohli slova ze sebe vypraviti. Praporčík Vasil byl po delším hledání nalezen na nádvoří s roztříštěnými údy. „Vyrazil okno a skočil s druhého poschodí“ hlásil pěšák, který přecházel jako hlídka před budovou. Pátralo se po osobách, se kterými praporčík mluvil a snad i zápasil na chodbě před katastrofou, ale nebylo nalezeno nic. Při pitvě bylo konstatováno, že praporčík Vasil si vyrval nebo mu byl vyrván jazyk. Jakým způsobem a kam se ten poděl, zůstalo nerozřešeným tajemstvím epizody x-tého polního špitálu nedaleko Kovelu.